

Nr 4.

Ankom till riksdagens kansli den 21 februari 1942 kl. 9 f. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser om kungörande i kyrka.

Genom en den 30 januari 1942 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 26, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll ävensom Kungl. Maj:ts skrivelse till kyrkomötet den 7 november 1941, nr 7, och kyrkomötets skrivelse den 22 november 1941, nr 22, föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

L a g

med vissa bestämmelser om kungörande i kyrka.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Är i lag eller författning föreskrivet att kungörelse skall uppläsas i kyrka, skall i stället före gudstjänstens början i vapenhuset eller å annan lämplig plats i eller invid kyrkan anslås kungörelsens rubrik eller kort uppgift om dess innehåll jämte tillkännagivande att kungörelsen, där ej laga hinder möter, under den närmaste veckan finnes tillgänglig för allmänheten å pastors-expeditionen eller annat ställe som av vederbörande präst bestämts. Hålles gudstjänsten annorstädes än i kyrkan, skall anslag äga rum där den för rättas.

Vad här ovan stadgas äger icke tillämpning å kungörelse, om vars uppläsande bestämmelse meddelas i kyrkohandboken.

2 §.

Utan hinder av vad i 1 § sägs äger Konungen förordna, att kungörelse som är av synnerlig betydelse eller rör kyrkliga angelägenheter skall, jämte det rubrik eller uppgift om innehållet på angivet sätt anslås, uppläsas i kyrkan.

Församlingen äger medgiva, att enskildas tillkännagivanden må på begäran uppläsas i kyrkan, såvida icke i särskilda fall prästen, på grund av sådant tillkännagivandes innehåll eller avfattning, finner det vara olämpligt att det uppläses.

3 §.

Närmare bestämmelser rörande tillämpningen av denna lag meddelar Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1942, då lagen den 1 juni 1894 (nr 44 s. 2) angående kungörelsens uppläsande i kyrka skall upphöra att gälla.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för det framlagda förslaget, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Föreskrifter om kungörelsens uppläsande i kyrka finnas i ett stort antal författningar. Denna form för kungörande har därvid ofta kombinerats med ett eller flera andra kungörelseförfaranden: införande i Post- och inrikes tidningar, i länskungörelserna eller i en eller flera ortstidningar, anslag å rättens dörr eller annan plats i orten o. s. v. Föreskrifter om kungörande i kyrka förekomma i åtminstone ett sjuttiotal olika författningar. De röra val av riksdagsmän, landstingsmän, borgmästare, präster m. fl., häradsrätts sammanträden, kommunala angelägenheter, stämning eller utslag rörande menigheter, jorddelning, vattenrätt, expropriation, lagfart, inteckning, lösöreköp, exekutiva auktioner, vägar, allmänningar, skogsbruk, jakt, fiske, mantalsskrivning, inkallelse och inskrivning av värnpliktiga, naturminnesmärken, eldfarliga oljor och explosiva varor m. m.

I flera fall är kungörandet i kyrka utgångspunkt för besvärstid eller betraktas som laglig delgivning. I kungl. brev den 5 januari 1808 angående utslag rörande menigheter stadgas t. ex., att resolutioner och utslag som länsstyrelserna eller kollegierna meddela uti ekonomi- eller politimål av allmänt intresse skola kungöras genom uppläsning från predikstolen samt att besvärstiden räknas från uppläsandet.

Enligt *lagen den 1 juni 1894 angående kungörelsens uppläsande i kyrka* skall, förutom i de fall då enligt lag eller författning eller enligt bestämmelse i kyrkohandboken kungörelse skall uppläsas i kyrka, sådan uppläsning ske när Konungen eller länsstyrelse därom förordnar. Församling äger genom beslut å kyrkostämma medgiva, att jämväl enskildas tillkännagivanden må om det yrkas kungöras i kyrkan, vederbörande präst obetaget att vägra uppläsning av tillkännagivande som i anseende till innehåll eller avfattning finnes därtill otjänligt. Kungörandet skall ske från predikstolen efter gudstjänsens slut, där ej kyrkohandboken annorlunda bestämmer. Genom en samtidigt med lagen genomförd ändring i kungörelsen den 3 december 1875 angående utgivandet av Svensk författningssamling stadgades, att det ålåg vederbörande präst, att sedan författning kommit honom tillhanda, från predikstolen så fort ske kan i enlighet med vad å författningen finnes angivet antingen uppläsa eller ock till rubrik och datum kungöra densamma. I kungörelse den

9 augusti 1894 med särskilda bestämmelser angående vissa handlingars uppläsande i kyrka stadgas, att uppläsning från predikstolen av andra meddelanden skall försiggå i föreskriven ordning så snart ske kan, varefter bevis om uppläsandet skall i god tid med posten avsändas till myndighet som framställt begäran därom.

Enligt kungörelse den 4 januari 1928 angående Svensk författningssamling skola däri intagas huvudsakligen av Kungl. Maj:t utfärdade lagar och författningar samt därjämte vissa andra myndigheters kungörelser, vilka innehålla föreskrifter av vikt för en större allmänhet. Å varje häfte skall, då författningen skall uppläsas eller rubrik och datum kungöras från predikstolen, utsättas uppgift därom. Samtliga församlingar erhålla ett exemplar av författningssamlingen, som skall förvaras i kyrkoarkivet.

I länskungörelserna skola enligt kungörelse den 23 oktober 1915 intagas tillkännagivanden, som enligt gällande författningar eller särskilda Kungl. Maj:ts beslut böra däri införas, länsstyrelsens meddelanden av allmänt intresse samt, efter länsstyrelsens prövning i varje särskilt fall, tillkännagivanden som myndigheter, tjänstemän eller enskilda överlämnat för intagande till allmänhetens kännedom. Varje uti länskungörelserna intaget tillkännagivande skall förse med en rubrik som i korthet anger dess innehåll. Vid varje tillkännagivande, som på grund av uttrycklig föreskrift i lag eller författning skall eller av länsstyrelse eljest prövas böra i kyrka helt eller delvis uppläsas, skall tydligt angivas, huruvida uppläsning skall ske av tillkännagivandet i dess helhet eller i vissa delar eller endast av rubriken, ävensom huruvida uppläsningen skall äga rum i alla eller endast några av länets kyrkor. Länskungörelserna utdelas bland annat till pastorsämbetena i länet. Verderbörande präst skall så fort ske kan från predikstolen verkställa uppläsning i enlighet med vad därom må vara vid kungörelsen angivet. Därvid skall meddelas att kungörelsen finnes tillgänglig för den som önskar taga närmare del därav. Sedan riksdagen år 1941 i skrivelse till Kungl. Maj:t begärt en översyn av nämnda bestämmelser i besparingssyfte, har utredning härom påbörjats inom socialdepartementet.

I lag den 4 mars 1927 innefattande bestämmelser om högmässogudstjänsts förrättande å annan plats än i kyrka stadgas, att om högmässan enligt förordnande av konsistoriet förrättas å annan plats än i kyrkan, därvid skall verkställas kungörande som eljest skolat äga rum i kyrkan.

Framställningar om inskränkningar i kungörelseläsandet i kyrkorna ha vid upprepade tillfällen gjorts hos Kungl. Maj:t av såväl kyrkomötet som riksdagen.

Vid remiss till lagrådet den 17 oktober 1941 av ett inom justitiedepartementet upprättat förslag till lag med vissa bestämmelser om kungörande i kyrka, vilket förslag i huvudsak var likalydande med det nu föreliggande lagförslaget, anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Westman* — efter att ha redogjort för i ärendet verkställd utredning — följande:

»Föreskrift om att kungörande skall ske i kyrka finnes i ett stor antal författningar som beröra vitt skilda områden, såväl världsliga som kyrkliga. Enligt 1894 års lag skall uppläsande i kyrkan dessutom äga rum, när Kungl. Maj:t eller länsstyrelse särskilt förordnar därom. På grund av Kungl. Maj:ts beslut uppläsas alltjämt rubrik och datum till vissa författningar som införts i Svensk författningssamling och någon gång författningarna i deras helhet. Förordnande om att länskungörelser skola uppläsas i kyrkan meddelas av de flesta länsstyrelser i ganska betydande omfattning.

Det behöver icke närmare utvecklas, att uppläsandet i kyrkorna av allmänna tillkännagivanden är en för nutida förhållanden föga ändamålsenlig publiceringsmetod. Beträffande de världsliga kungörelserna torde kunna påstås, att uppläsningen har ytterst ringa praktiskt värde. Den sker efter gudstjänstens slut och vanligen under det att allmänheten lämnar kyrkan eller därefter. En anmärkning, som också bör tagas i betraktande, är att åtskilliga världsliga kungörelser med hänsyn till innehållet äro föga lämpade för uppläsning i samband med gudstjänst.

De nämnda förhållandena ha också lett till att kungörelseläsandet under senare tid efter hand inskränkts. Särskilt gäller detta sådana författningar som införas i Svensk författningssamling. I en del författningar har vidare kungörande i kyrkan utbytt mot andra former. Även i nyare författningar har dock i stor utsträckning kungörandet i kyrka bibehållits. Det förtjänar emellertid framhållas, att då det gäller publicering av innehållet i kristidsförfattningar, andra metoder kommit till användning. Sålunda har radion tagits i anspråk härför och redogörelser för författningarna införas i tidningarna såsom annonser.

Det är tydligen en angelägenhet av ej ringa praktisk betydelse, att uppläsandet i kyrkan av tillkännagivanden som icke äro av kyrklig natur ersättes med andra och mera effektiva former för bekantgörandet av deras innehåll. Vid valet mellan olika sätt för kungörandet bör eftersträvas att vinna likformighet inom likartade rättsområden. Vissa typer böra utfinnas, vilka kunna användas för ett större antal fall. Vid sidan av en viss åtgärd, som skall vara den huvudsakliga, böra liksom för närvarande en del hjälpåtgärder kunna föreskrivas, allt efter vad som i olika fall finnes påkallat.

Att finna en grund som ger en ur alla synpunkter fullt tillfredsställande indelning av de fall vilka böra hänföras till ena eller andra gruppen är för enat med svårigheter. Vägledande bör emellertid till en början vara meddelandets art.

Författningar som införas i Svensk författningssamling böra, när de innehålla särskilt betydelsefulla nyheter, snabbt bringas till allmänhetens kännedom i lättfattlig form. Kungörande i radio är ett sätt att snabbt nå alla delar av riket. Författningars intagande i författningssamlingen torde alltjämt böra vara det konstitutiva. Bestämmelser torde böra meddelas rörande den omfattning vari andra meddelanden, som äro av intresse icke blott för en begränsad del av riket, böra införas i Post- och inrikes tidningar. Beträffande

vissa tillkännagivanden torde den mest ändamålsenliga metoden för offentliggörande vara, att de samlas i ett centralt register.

Åtskilliga meddelanden av väldslig art äro av intresse allenast för ett begränsat område, som i allmänhet är väsentligt mindre än ett län men emellandåt kan sträcka sig över två eller flera län, t. ex. meddelanden rörande flottledsmål och andra vattenmål. För dessa torde i många fall meddelandets intagande i länskungörelserna utgöra en lämplig kungörelseform. Intagandet i länskungörelserna kan, efter vad behovet kräver, kompletteras med anslag av meddelandet i orten eller med annonsering i ortstidningar. I den mån anslag skall ske torde de länskungörelser som röra orten kunna uppsättas på anslagstavla, anbragt på någon lämplig plats, t. ex. i kommunalhus. Beträffande åtskilliga kommunala meddelanden torde uppsättande på sådan anslagstavla, annonsering i ortstidning eller personlig delgivning, eller dessa former i förening, vara tillfyllest. Praktiska skäl tala för att, såsom även riksdagen torde ha förutsatt, bestyret med kungörelsernas uppsättande, liksom med deras nedtagande efter viss tids förlopp, anförtros åt någon tjänsteman eller ett kommunalt organ. De kommunala myndigheterna torde vara intresserade av att det kungörande som rör orten anordnas på ett för denna ändamålsenligt sätt.

I vissa fall torde kungörande i kyrkan kunna avskaffas utan att ersättas av någon ny form, därest det kungörande som vid sidan därav nu är stadgat kan anses tillräckligt.

För genomförande av ett system enligt dessa grundlinjer är det nödvändigt, att nu förekommande författningsstadganden om kungörande i kyrka underkastas en närmare granskning ur de synpunkter som böra vara bestämmande vid avgörandet av vilken eller vilka publiceringsmetoder som äro lämpligast med hänsyn till stadgandets syfte. Det torde härvid bliva erforderligt att ändring vidtages i alla de viktigare lagar som innehålla föreskrifter om kungörande av världsliga meddelanden i kyrka. I övrigt torde det kunna vara tillfyllest att denna kungörelseform upphäves medelst en gemensam bestämmelse, vilken tillika anger det sätt för kungörandet som framtiden skall användas. Inom justitiedepartementet pågår för närvarande utredning rörande dessa frågor.

Med hänsyn till att uppläsandet av kungörelser från predikstolen måste anses vara en i hög grad föråldrad form för publicering, synes det vara att förorda att i avvidan på utredningens slutförande provisoriska åtgärder vidtagas, genom vilka denna kungörelseform redan nu avskaffas och ersättes med ett lämpligare förfarande. Såsom en övergångsform bör kunna föreskrivas, att uppläsning från predikstolen icke skall ske, utan att i stället en förteckning över förekommande kungörelser anslås i vapenhuset eller på annan lämplig plats i eller invid kyrkan. Förteckningen bör uppsättas före gudstjänstens början, och kungörelserna böra under viss tid därefter hållas tillgängliga på pastorsexpeditionen eller annat ställe som bestämts av vederbörande präst. Verkan av att kungörandet skett i denna ordning bör tydligen vara, att de i

lag eller författning givna föreskrifterna om uppläsning skola anses iakttagna. Ehuru en anordning sådan som den nu föreslagna icke innefattar en slutgiltig lösning av frågan om kungörelseförfarandet, torde den likväl innebära en förbättring i jämförelse med den nuvarande ordningen.

I detta sammanhang bör uppmärksammas, att kungörande kan ske vid högmässogudstjänst som i stället för den vanliga hålles å annan plats än i kyrkan. I sådana fall bör anslag uppsättas även på den plats där gudstjänsten hålles.

Vissa kungörelser äro av den art att de fortfarande böra uppläsas i kyrkan. Så är fallet bland annat beträffande de tillkännagivanden, om vilkas uppläsning bestämmelser meddelas i kyrkohandboken, eller således lysningar, meddelanden om gudstjänster m. m. I övrigt synes det böra ankomma på Kungl. Maj:t att förordna om uppläsning av kyrkliga tillkännagivanden liksom av särskilt betydelsefulla kungörelser av icke-kyrklig natur.

Tillkännagivanden som icke härröra från myndighet få enligt 1894 års lag kungöras i kyrka, om församlingen lämnat medgivande därtill. Då uppläsning av vissa sådana tillkännagivanden, bland annat rörande församlingslivet, alltså kan äga praktisk betydelse, synes det vara lämpligt att en föreskrift av motsvarande innehåll bibehålles.

Vissa administrativa föreskrifter torde vara behövlige bland annat beträffande den föreslagna förteckningen. Uppgifterna i denna böra vara så utförliga att de ge nöjaktig vägledning för bedömande av kungörelsens innehåll. Kungörelse som skall anslås bör, när den avlämnas till prästen, vara försedd med rubrik eller åtföljd av kort uppgift om det ämne kungörelsen behandlar. Förteckningen bör underskrivas av prästen och förvaras av honom för den händelse fråga uppstår, huruvida anslag skett i behörig ordning. Kungörelserna böra av prästen förseas med bevis om att de anslagits, därest sådant bevis erfordras.»

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Genom en den 7 november 1941 dagtecknad skrivelse, nr 7, begärde Kungl. Maj:t därefter kyrkomötets yttrande över förslaget. Såsom förut nämnts avsåg förslaget att i avbidan på ändring i de författningar, som innehålla föreskrifter om kungörande av världsliga meddelanden i kyrka, provisoriskt ersätta kungörelseläsandet med anslag av en förteckning över kungörelserna i vapenhuset eller å annan lämplig plats i eller invid kyrkan. Enligt stadgande i 1 § andra punkten av förslaget skulle därvid, om gudstjänsten hålles annorstädes än i kyrkan, anslag äga rum jämväl där den förrättas.

Kyrkomötet hemställde i skrivelse till Kungl. Maj:t den 22 november 1941, nr 22, att då förslaget om anslag av kungörelser såväl å platsen för gudstjänsten som i kyrkan i vissa fall kunde leda till praktiska olägenheter utan att medföra motsvarande fördel, bestämmelsen om dubbla tillkännagivanden måtte utgå och att i stället måtte föreskrivas att, såsom hittills, kungörandet skall äga rum å den plats där gudstjänsten hålles. I övrigt förklarade sig kyrkomötet icke ha något att erinra mot lagförslaget.

Sedan lagförslaget jämkats i enlighet med kyrkomötets hemställan, inhämtades lagrådets yttrande beträffande ändringen i förslaget. Lagrådet lämnade densamma utan anmärkning.

Utskottet har vid sin granskning av det framlagda lagförslaget icke funnit *Utskottet.*
anledning till erinran mot detsamma och får alltså hemställa,

att förevarande proposition, nr 26, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 17 februari 1942.

På första lagutskottets vägnar:

N. GÄRDE.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Gärde, Karl Emil Johanson, Eskhult, Karl Johan Olsson, Theodor Magnusson, Brandt, Caap* och *Ahlkvist*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist, Hedlund* i Östersund, *Ryberg, Björling, Berg, Larsson* i Hede, *Landgren* och *Andersson* i Mölndal.

Stockholm 1942. Kungl. Boktryckeriet P. A. Norstedt & Söner.

420793